

Debrecenissä on Unkarin toiseksi suurin yliopisto.

PEKKA SALLILA

AIKUISKOULUTUS YHTEISKUNNAN MURROKSEN OLOISSA

**Kolmas suomalais-unkarilainen aikuiskasvatussymposium
kokoontui Hajdúszoboszlóssa syyskuussa**

Kolmas suomalais-unkarilainen aikuiskasvatussymposium pidettiin Unkarin Hajdúszoboszlóssa, lähellä Debreceniä, 12.-20.9.1992. Noin 40 osanottajan voimin tarkasteltiin kahden maan aikuiskoulutuksen tilannetta ja näkymiä. Erityisesti olivat esillä aikuiskoulutuksen tehtävät ja mahdollisuudet paikallishallinnon kehittämisen, vapaiden kansalaisjärjestöjen toiminnan ja työllisyyden hoitamisen kannalta.

Symposium järjestettiin maiden välisen kulttuurivaihtosopimuksen puitteissa. Järjestelyistä vastasivat Unkarin kansanopistoyhdistys, Debrecenin yliopisto ja Kansanvalistusseura.

Unkarin aikuiskasvatuksen tilanteesta syntyi viikon aikana käydyissä keskusteluissa kaksijakoinen kuva. Yhtäältä työn lähtökohdat ja perusedelly-

tykset ovat kehnot. Perinteet ovat ohuet, osaamista on harvoilla ja rahoitusmahdollisuudet ovat hyvin huonot. Siirtyminen suunnitelmataloudesta markkinatalouteen on ollut unkarilaisille shokki. Keskushallinnolta ei riitä tukea aikuiskasvatukseen, ja alue- ja paikallishallinto ovat vielä uudelleen järjestelyjen alla.

Toisaalta aikuiskasvatukselle on annettu merkittävä tehtävä yhteiskunnan uudelleen rakentamisessa 1990-luvulla. Odotukset sen mahdollisuuksista muutoksen ohjaamisessa ja toteuttamisessa ovat korkealla.

Erityisesti paikallishallintoalueiden ja järjestöjen toimesta on syntynyt suuri joukko kansanopistoja. Niiden toimintamuodot vastaavat lähinnä meidän

kansalais- ja työväenopistojen ja sivistysjärjestöjen toimintaa. Niiden toiminnassa on mukana aktiivista ja aloitteellista sivistyneistöä ja niillä on myös merkittävää valtakunnallista yhteistyötä. Niiden työ on lupaavalla alulla, vaikka se ei rahoitusvaikeuksien takia olekaan vielä säännönmukaista.

Alamaisista kansalaisiksi

Unkarin aikuiskasvatuksen tavoitteita on luoda sivistyksellistä tasa-arvoa, vahvistaa itsetuntoa, kasvaa moniarvoisuuteen sekä kehittää kansalaisyhteiskunnan edellyttämiä valmiuksia. Tämä kaikki liittyy pyrkimykseen kasvaa ja kasvattaa alamaisuudesta kansalaisuuteen. Aivan erityisesti korostuvat maan ja kansan historiaan, kulttuuriin ja kansalliseen identiteettiin liittyvät koulutustavoitteet.

Unkarilaiset lähtivät näistä tavoitteista käsin symposiumin keskusteluihin siitä, miten aikuiskoulutus voi palvella paikallishallinnon kehittämistä ja kansalaisjärjestöjen toimintaa. Heidän tahollaan odotettiin ehkä juuri tällä alueella oppia suomalaisten kokemuksista, oppia demokratiasta. Kävi ilmi, että ruotsalaisilta tätä oppia oli jo saatu laajan koulutusprojektin avulla nimenomaan toimintaansa aloittaville kansanopistoille. Unkarilaisten ajankohtaisten tavoitteiden pohjalta arvioitiin kriittisesti myös suomalaisen kansalaiskasvatuksen saavutuksia. Asiasta alustanut Työväen Sivistysliiton pedagoginen sihteeri Ulla Puro korosti järjestötoiminnan ja siihen liittyvän koulutuksen merkitystä kansalaistoiminnan ja yhteiskunnallisen osallistumisen kannalta. Monet asiat puhuvat hänenkin mukaansa kuitenkin sen puolesta, että käytännön järjestäytymässä ja koulutuksessa kasvu alamaisesta kansalaiseksi on utopia ja järjestelmään sopeuttaminen realiteetti.

Yksi ja toinen yhteiskunnallista koulutusta suunnitteleva sivistystyön tekijä totesi, että kansalaisaktiivisuus on meillä hyvin vähäistä, osallistuminen järjestötoimintaan alhaista ja keskittyntä ja poliittisen toiminnan arvostus matalalla. Moni toivoi suomalaisen järjestöelämään uudenlaista toimintakulttuuria sekä uudenlaista lähi- ja työpaikkademokratiaa. Tältä pohjalta päädyttiin arveluun, että perustason demokratian koulutusprojektin toteuttaminen Unkarissa voisi olla ainutlaatuinen oppimismahdollisuus itselle.

Symposiumin loppuraporttiin sisältyy mielenkiintoinen ehdotus paikallishallinnon ja paikallisen kansalaistoiminnan koulutus- ja kehittämisen

projektin toteuttamisesta aikuiskoulutusorganisaatioiden tukemana kahden kaupungin tai kunnan välisenä hankkeena. Symposiumissa alustajana mukana olleen Kunnallisopiston johtajan *Simo Hakamäen* johdolla ehdotuksesta hahmoteltiin realistinen pohja asian jatkovalmistelulle.

Unkarilaisilla oli erityisen suuri intressi saada suomalaista tietoa työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta. Joukkotyöttömyys on unkarilaisille uusi asia, eikä maassa ole vielä pitäviä sosiaalisia suojaverkkoja. Uudelleen koulutusta on kehitetty vasta muutaman vuoden ajan.

Suunnittelija *Juba Karppinen* Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskuksesta saattoi esittää hyviä tuloksia työvoimakoulutuksen tehostumisesta ostopalvelujärjestelmän aikana. Toisaalta hän toi esille koulutuksen riittämättömyyden massatyöttömyyden oloissa. Erityistä kiinnostusta herätti alustajan arvio, että akateeminen työttömyys on meillä jo lähitulevaisuudessa yhä vaikeampi ongelma.

Unkarilainen alustaja yhtyi siihen, että työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa tarvitaan päätösvallan hajauttamista, joustavuutta, nopeutta ja räätälöintiä. Epävirallisessa keskustelussa unkarilainen aikuiskouluttaja huokaili tämän johdosta, että nämä ovat juuri sellaisia vaatimuksia, jotka ovat maan viime vuosikymmenien perinne huomioon ottaen täysin kohtuuttomia.

Suomalaiset osallistujat esittivät symposiumista yhdensuuntaisia arvioita jatkoon suunnittelua varten. Käännöksiä ja tulkkauksia pidettiin puutteellisina. Unkarilaisten esittämä toivomus alan suomalais-unkarilaisen perussanaston monistamisesta sai kannatusta. Edelleen toivottiin keskitettympiä keskustelun aiheita sekä enemmän asiantuntijoiden yhteistä, keskinäistä pohdintaa ja kokemusten vaihtoa.

Uusi kulttuurivaihtosopimus

Aikuiskasvatusalan yhteistyöllä on pitkät perinteet suomalais-unkarilaisessa kulttuurivaihdossa. Kesällä maiden välillä hyväksyttiin uusi kulttuurivaihtosopimus kolmeksi seuraavaksi vuodeksi. Aikuiskasvatuksen osalta sopimusteksti on muotoiltu väljemmin kuin aikaisemmin. Se saattaa merkitä käytännössä aikuiskasvatuksen aseman heikentymistä maiden välisessä yhteistyössä. Se olisi vahinko, sillä Unkarin yhteiskunnallisen muutoksen jälkeen alan yhteistyön tarve on molemmin puolin entistä suurempi.